

Náš ikonostas

(obsah prebratý, spracoval o. Mgr. Michal Pavlišinovič, grafická úprava DS)

Ikona Pantokratora

Ikona Pantokratora je nepochybne najznámejším zobrazením Krista. Skôr než bola umiestnená na ikonostasoch všetkých východných chrámov, nachádzala sa ako mozaika v centrálnej kupole v monastierskom (kláštornom) chráme v Daphni v Grécku, aby ukázala vládu Krista nad celým vesmírom. Tento chrám bol postavený v rannom štádiu kresťanstva pravdepodobne okolo r. 400 a zachoval sa s obmenami až dodnes.

Život a zmysľovanie kresťanov prvých storočí boli hlboko poznamenané očakávaním druhého príchodu Pána ako sudcu posledných časov. Už od polovice 4. storočia téma parúzie (druhého Pánovho príchodu na zem) začala vstupovať prostredníctvom sýrskeho mníšstva do liturgických textov bohoslužby, prijatých celým kresťanským Východom. Toto očakávanie druhého príchodu rástlo aj vďaka rozšírenému kontemplovaniu Jednorodného Syna, Pána vekov, pre ktorého a skrze ktorého bolo stvorené všetko a ktorý všetko čo má, raz odovzdá Otcovi (1Kor 15,24). Obraz Pantokrátora sa nachádzal a nachádza vždy na najhlavnejšom mieste v chráme v centrálnej kupole ,ako aj na pravej strane ikonostasu. Ako môžeme vidieť na ikone, Kristus je oblečený do spodného a vrchného odevu,

pričom každý je inej farby. Kristova kráľovská a božská dôstojnosť je zdôraznená purpurovým (červeným) spodným odevom - chitonom. Purpur - symbol kráľov. Jeho modrý plášť (himation) nám symbolizuje jeho reálne prijatie ľudskej prirodzenosti, do ktorej sa zahalil ako do plášťa. Na spodnom odevu má cez pravé plece vyobrazený pás žltej farby, ktorý symbolizuje Krista ako prvého a najvyššieho veľkňaza. Kristus - vo východnom pojatí strnulí a prísny, plný nadľudského pokoja s pohľadom prísneho sudcu dnes dokazuje, že otázky o posledných veciach, poslednom súde, nenechávali veriaciach ľahostajnými a boli hybnou silou rannokresťanskej Cirkvi. Niekedy až zamračený, prísny výraz Krista - Sudcu, nad ktorým sa dnes mnohý často pozastavujú a aj niektorí z Vás sa pýtali na prísnosť Kristovej tváre, nemal v kresťanoch navodiť pocit strachu, ale skôr bázeň Božiu ktorá im pomáhala nestratiť orientáciu. Lepšie povedané, veriaci majú všetko hodnotiť vo svetle večnosti a posledného súdu. Možno si to neuvedomujeme, ale súd nás sprevádza po celý náš život. Už tu na zemi zakúšame predchuť pekla alebo neba ako dôsledok našich slobodných rozhodnutí. Kristus je na ikone zobrazený s rozpäťtými rukami, pravou rukou žehná Cirkvi svojej Neveste a v ľavej ruke drží otvorenú knihu, v ktorej je po grécky napísaný text:

ΔΕΥΤΕ ΠΡΟΣ ΜΕ ΠΑΝΤΕΣ ΟΙ ΚΟΠΙΩΝΤΕΣ ΚΑΙ ΠΕΦΟΡΤΙΣΜΕΝΟΙ ΚΑΓΩ ΑΝΑΠΑΥΣΩ ΤΜΑΣ ΑΡΑΤΕ ΤΟΝ ΖΥΓΟΝ ΜΟΥ ΕΦ ΤΜΑΣ ΚΑΙ ΜΑΓΕΤΕ ΑΠ ΕΜΟΥ ΟΤΙ ΠΡΑΟΣ ΕΙΜΙ ΚΑΙ ΤΑΠΕΙΝΟΣ ΤΗ ΚΑΡΔΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΗΣΕΤΕ. V slovenčine to znamená: *Pod'te ku mne všetci, ktorí sa namáhate a ste preťažení, a ja vás posilním. Vezmite na seba moje jarmo a učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom; a nájdete odpočinok pre svoju dušu.* (Mt 11,28-29)

Okrem tohto textu na ikone nachádzame dva typy nápisov. Sú nevyhnutné na tejto ikone a vždy sú napísané po grécky:

- 1) na obidvoch bokoch Ježiša Krista vidíme napísané: „IC XC“ prvé a posledné písmená jeho gréckeho mena: **ΙΗΣ ΧΡΙΣΤΟΣ**
- 2) V svätožiare okolo jeho hlavy. Na ikone na našom ikonostase, je svätožiaro umelecky vydiekovaná do 23 karátového zlata. Vo svätožiare je znázornený kríž a v ňom sú napísané tri grécke písmena Ὁ Ω Ν (ho on), ktoré znamenajú „Ten, ktorý je“ – teda meno, ktorým sa pomenoval Boh na hore Sinaj, keď sa zjavil Mojžišovi (Ex 3, 14).

Ikona Presvätej Bohorodičky

Ikona Presvätej Bohorodičky, ktorá je na ikonostase zobrazená na ľavej strane v hlavnom rade zobrazuje Matku Božiu, ktorá v ľavej ruke drží trojročného syna Ježiša Krista a pravou rukou na neho ukazuje aby tak veriacim ukazovala Cestu. Hlavným predmetom tohto obrazu je viera v Kristovo božstvo. Ježišov odev je zlatý, čo je znak božskosti v sláve. Tvár Božieho Syna, ktorá má veľkosť dieťaťa, je tvárou večnej múdrosti, preto je zobrazená črtami dospelého zamysleného človeka, s vráskami na čele. Je to Kristus, ktorý učí a požehnáva. Božia Matka sa cíti byť usmerňovaná a ochraňovaná Synom, ktorého drží na rukách liturgickým spôsobom, rovnako ako sv. biskupi držia Sväté Písmo. Ona sa predstavuje ako symbol cirkvi, ktorá storočiami vedie kresťanov k svojej Hlave, k Spasiteľovi. Matka Syna človeka počúva a je podriadená Božiemu Synovi. Preto má táto ikona svoj osobitý názov - Hodigitria. Čo to znamená nám ešte bližšie vysvetlí legenda, ktorá

hovorí o zázraku, ktorý Panna urobila. V Konštantínopole sa Božia Matka zjavila dvom slepcom, vzala ich za ruku a priviedla ich do svätyne Hodigitrie, kde im vrátila zrak. Odtedy slepí a trpiaci očnými chorobami chodili k prameňu, ktorý vyviera pred chrámom a umývali si oči, aby dosiahli uzdravenie. Táto legenda vytvorila z obrazu Hodigitrie prameň milosti pre tých, čo hľadajú Boha. Okrem toho dáva porozumieť, že Mária je tá, ktorá ukazuje cestu k Bohu: doslovne je to **Hodigitria**, čiže „**Tá, ktorá ukazuje cestu**“. Legenda sa pripisuje sv. Lukášovi, evanjelistovi a ikonopiscovi, ktorý týmto spôsobom slovami a farbami svedčil o tajomstve Krista. Evanjelista Lukáš patrí medzi prvých ikonopiscov a pripisuje sa mu autorstvo viacerých významných ikon Presvätej Bohorodičky. Najznámejšie sú dve ikony umiestnené v chrámoch Santa Maria Maggiore v Ríme - prvom a hlavnom mariánskom chráme a v Čenstochovej na Jasnej Gore.

Symbolika ikony

Spodný odev Bohorodičky - modrá tunika (chiton) je symbolom jej panenskej čistoty. Spodný odev nám vždy ukazuje to, čím osoba, ktorá ho nosí, podstatne je. U Panny Márie preto modrá tunika symbolizuje ľudskú prirodzenosť.

Naopak vrchný odev, plášť (maforium) nám ukazuje čo osoba prijala. Jej purpurový plášť nám pripomína kráľovskú dôstojnosť ako nám to dokladá aj učenie Dioníza Aeropagitu o nebeských cnostiach: „*Duchovné bytosti, dokonalé stvorenia sú podriadené jednému ľudskému stvoreniu, Márii, ktorá je ich kráľovnou.*“ Vrchný plášť (maforium) bol oblečením sýrskych žien. Tento druh pláštia pokrývajú hlavu, zahaloval i celú postavu ženy. Maforium sa prevliekal cez hlavu, keď boli vlasy spletené do čepca. Čepiec nám symbolizuje Máriine úplné odovzdanie sa Kristovi.

Zlato. Človek bytostne kristologický musí žiť v bohoľudskom priestore, ktorý mu je vlastný. Je obmedzený a zároveň otvorený nekonečnu, tak ako všetky tajomstvá Kristovho života. Ikonopisci používajú množstvo prostriedkov, aby to vyjadrili. Zlatý podklad svojou vzácnosťou, lesklosťou a odolnosťou proti rozličným vplyvom je symbolom nemennosti, večnosti a dokonalosti. Ak zlaté pozadie hovorí o stvorení svetla, zlaté lúče na rúchu Krista označujú lúče Božej milosti, ktorá posväčuje stvorený svet a vedie, ako aj ikona sama, k budúcej eschatologickej sláve Božej.

Obrátená perspektíva. Pretože ikona odráža nie pozemský ale duchovný už premenený svet, nie je prípustná perspektíva ako v reálnom svete, kde pohľad diváka uniká do určitého vzdialeného bodu. Ikona svojou obrátenou perspektívou prenáša tento vzdialený bod na diváka, ktorý tak vstupuje do prítomného okamžiku, do premeneného sveta, ktorý mu ikona otvára. Skrze obrátenú perspektívu ikona už nie je iba akýmsi pozorovaným objektom, ale sa stáva miestom stretnutia Boha s človekom. Ikona ako keby sa približovala k pozorovateľovi. Nákres osoby pripomína stvorenie človeka k obrazu Božiemu, prebudeného k činnosti dychom života. Pritom sa farby nanášajú jedna na druhú, od tmavých až po najjasnejšie, takže postava, ktorá sa nakoniec objaví, je výsledkom procesu, v ktorom sa zrkadlí rast svetla v človeku.

Dokonalé panenstvo. Východná Cirkev o Márii učí, že je Bohorodička a navždy Panna (Prisnodeva). Obe tieto pravdy vyplývajú zo Zjavenia. Večné panenstvo predpovedala Márii už starozákonná vízia a potvrdila ju novozákonná bohoľudská realita. Už prorokovi Izaiášovi Boh o Márii zjavuje, že aj pred vtelením aj po vtelení Boha - Slova bude a zostane pannou.

Tri hviezdy na Máriinom plášti (fivla, fibula, quatrofolia) na čele a oboch ramenách symbolizujú toto jej dokonalé panenstvo (pred, pri a po pôrode). Kompozícia hviezd do tvaru trojuholníka nám zas pripomína symbol svätej Trojice.

Iniciály. Bez písomného uvedenia mena zobrazeného svätca nie je ikona považovaná za dokončenú. Slová sú integrujúcou časťou ikony. Toto chápanie pochádza z orientálnej tradície, kde písané slovo tvorí vždy podstatnú časť

jazyka obrazu. Iniciály MP ΘΥ sú skrátčením Máriinho gréckeho monogramu „MÉTER THEOU“ - Matka Božia. Iniciály IC XC označujú Božieho Syna Ježiša Krista. Tak ako zvyčajne Kristova svätožiara je označená tromi gréckymi písmenami (h)O-Ó-N „TEN KTORY JE“. (Ex 3, 14)

Najstaršie zobrazenia sa nachádzajú v Rabulovom evanjeliári (okolo r. 586) zo Zagby pri Eufrate, na freske apsidy kláštora sv. Apolóna v Bawite (Egypt, 6. - 7. st.)

Jkona Povýšenia sv. Kríža

Ikona Povýšenia svätého Kríža bude ďalšou ikonou, ktorou sa budeme zaoberať v tomto čísle farského listu. Táto ikona je umiestnená na našom ikonostase v hlavnom rade na pravej strane. Toto miesto na ikonostase je vyhradené pre ikonu chrámového sviatku. Aby sme lepšie pochopili vyobrazenie na ikone je potrebné poznať pozadie tohto sviatku.

Cisár Konštantín, ktorý pripisoval svoje víťazstva práve znaku kríža, ktorý podľa vnuknutia umiestnil na svoje zástavy, po prvom všeobecnom sneme v Nicei sa rozhodol postaviť kresťanský chrám na mieste Kristovho utrpenia, na jeruzalemskej Golgote. Roku 326 prišla do Jeruzalema jeho matka Helena. Na jej príkaz bol zbúraný Venušin chrám, ktorý dal na Golgote postaviť cisár Hadrián, aby tak bol obnovený prístup ku Kristovmu hrobu. Keďže v Palestíne za Kristových čias bolo zvykom zahrabávať nástroje popravy niekde poblíž miesta exekúcie, pri odkrytí Golgoty sa podarilo nájsť aj jamu s tromi krížmi

a ceduľou s nápisom, ktorý podľa zmienok evanjelistov bol umiestnený na Kristovom kríži. Ktorý z troch krížov patrili Kristovi, to sa zo samotného nálezu nedalo jednoznačne určiť. Jeruzalemský patriarcha Makarios sa vtedy s veľkou vierou rozhodol žiadať si na rozriešenie tejto otázky viditeľné znamenie Božie. Prikázal, aby nájdené pozostatky týchto troch krížov boli jeden po druhom priložené k telu istej ťažko chorej ženy. Po priložení tretieho kríža sa stav chorej náhle zlepšil a bola okamžite uzdravená. Na základe toho Makarios a všetci prítomní usúdili, že práve tento kríž je tou vzácnou pamiatkou, na ktorej Kristus priniesol svoju vykupiteľskú obeť. Zaiste, že nadšení veriaci chceli vzdať úctu tejto cennej relikvii, vidieť ju, dotknúť sa jej. Preto patriarcha Makarios sa aj s krížom odobral na Golgotu, kde bol kríž znovu vyzdvihnutý k verejnej úcte ľudu. Keď o deväť rokov neskôr – v roku 335 – bola 13. septembra posvätená veľkolepá Konštantínova Bazilika Vzkriesenia na mieste Kristovho hrobu, nasledujúci deň – 14. september – sa slávil sviatok Povýšenia sv. Kríža.

Čo sa týka ikony Povýšenia na našom ikonostase, tak hlavným motívom ikony je jeruzalemský patriarcha Makarios stojací na ambonu a pozdvihujúci trojramenný kríž. Biskup je z oboch strán podopieraný diakonmi a za nimi je vidieť trón. Na ľavej strane pod vyzdvihnutým Krížom stoja sv. Konštantín a jeho matka sv. Helena - apoštolom rovní. Sú hneď rozpoznateľní podľa zlatých korún, ktoré majú na hlave. Zároveň sú zaodiaty do kráľovských purpurových (červených) farieb. Na pravej strane zasa stojí veriaci ľud, ktorí sa zhromaždili k tejto úcte. Medzi zhromaždeným ľudom je vidieť mužov a ženy a podľa oblečenia sa dá vidieť tak bohatých ako aj chudobných. V pozadí sa týči mohutný a veľkolepý chrám Vzkriesenia Kristovho, ktorý dal Konštantín na Golgote postaviť. Po stranách je vidieť ostatné jeruzalemské stavby.

Ikona Sv. Mikuláša (divotvorca z Myry)

Táto ikona je na ikonostase na ľavej strane v hlavnom rade, vedľa ikony Bohorodičky. Medzi týmito ikonami sa nachádzajú severné diakonské dvere. Ikona sv. Mikuláša sa na ikonostase nachádza preto, lebo tento svätec je symbolom a patrónom Východných cirkví. Napr. v Rusku si ho veriaci po Presvätej Bohorodičke najviac vážia a uctieujú. Tento svätec je veľmi uctievaný aj v Západnej (latinskej) tradícii aj keď celý svoj život prežil na Východe. Zvlášť sa najviac hovorí o sv. Mikulášovi práve v čase okolo 6. decembra, kedy je sviatok tohto svätca a asi najviac sa na tento dátum tešia deti.

Je viacero východných spôsobov ikonopiseckého vyobrazenia sv. Mikuláša. Tiež sa dá za posledných niekoľko rokov či desaťročí vidieť vyobrazenie sv. Mikuláša s latinskou infulou, (infula - je liturgická pokrývka hlavy rímskokatolíckeho biskupa, ekvivalent našej mitry) držiaceho latinskú berlu a oblečeného do latinských liturgických rúch. Je tomu asi tak preto, aby sa tento svätec viac priblížil aj týmto rímskokatolíckym veriacim a zvlášť deťom, aj keď môžeme so 100%

istotou povedať, že takéto rúcho sv. Mikuláš nenesil. To je tak ako keby o nejakých tristo či štyristo rokoch sa začal náš bl. Vasil' Hopko zobrazovať plne v latinskom (rímskokatolíckom) rúchu. Preto je dôležité zachovávať verne a pravdivo to čím daný svätec bol a ako žil aj čo sa týka jeho zobrazovania. Nemôžeme hovoriť o jablkách že sú hrušky, keď nimi nie sú.

Čo sa týka našej ikony sv. Mikuláša, je na nej vyobrazený tak ako hovorí ranokresťanská tradícia. Dnes môžeme vidieť, že súčasný rozdiel medzi biskupským a kňazským rúchom je značný. Biskup má vrchný odev nazývaný *sakkos* a kňaz nosí *felón*. Lenže v ranokresťanských časoch biskup taktiež nosil felón tak ako kňazi, ale na ňom mal symbol biskupa omofór. Ten je obrazom ovečky, ktorá sa stratila a pastier ju prináša na svojich pleciah. Tak aj biskup má byť takým pastierom a starať sa o svoju cirkev. Preto presne tak máme vyobrazeného na ikone aj sv. Mikuláša. Je zaodiaty do červeného rúcha - felónu a na ňom má bielu farbou zobrazený omofór, na ktorom sú vyznačené čierne kríže. Pravou rukou žehná a v ľavej ruke drží zatvorenú knihu - Božie Slovo. Zaujímavým symbolom je ľavá ruka, ktorá je celá zaodiatá v rúchu a tak svätec drží knihu. Tým sa vyjadruje veľká vážnosť Božiemu Slovu, ktoré symbolizuje prítomnosť samého Krista, a zároveň nehodnosť hriešneho človeka. Hlava sv. Mikuláša nie je pokrytá mitrou a výraz tváre sa javí ako prísny. Tým sa dá povedať, že táto ikona verne kopíruje ikonu Krista - Pantokratora aj v prísnosti, aj gestách.

Blažený Pavel Peter Gojdič OSBM

V dnešnom čísle *Farského listu* sa pozrieme na ďalšiu ikonu v hlavnom rade nášho ikonostasu, konkrétne na ikonu bl. Pavla Petra Gojdiča. Na ikonostase je umiestnený na južnej strane (z pohľadu veriaceho je to vpravo). Aj napriek mnohým útrapám, ktoré sprevádzali život bl. P.P.Gojdiča na ikone je vyobrazený v mladšom veku, bez známok nejakého utrpenia. Na tomto mieste je dôležité poznamenať to, čo hovorí o nebeskom živote Božie Slovo. V Biblii sa totiž píše, že v nebi budeme žiť a prebývať pri Bohu v mladíckej kráse. Preto aj na ikonách sa zobrazuje svätec v mladšom veku, bez nejakých známok utrpenia, aj keď možno daný svätec zomrel ako mučeník. Sú však aj ikony, ktoré majú svoj kánon a ten sa musí pri písaní ikon dodržiavať, preto ikony prepodobných, vyznavačov, svätiteľov nie vždy ich

zobrazujú ako mládencov.

Bl. Pavel Peter Gojdič je na ikone vyobrazený tak ako ho vystihuje aj jeho život. S milým a vrúcnyim pohľadom, keďže ho poznáme ako biskupa zlatého srdca. Čo sa týka odevu, v ktorom je oblečený, tak ten takisto odráža biskupove hodnosti a privilégia. Keďže vladyka Gojdič bol baziliánom má oblečenú baziliánsku reverendu a pre baziliánov typický biely kolár okolo celého krku. Ako vrchný odev je zobrazené mimoslužobné rúcho biskupa - červená(purpurová) mantia. Metropolita má nosiť modrú (tyrkysovú) mantiu a patriarcha zelenú. Na tejto mantii sú vyobrazený šestokrídli serafíni, ktorý sa spomínajú aj v modlitbe anaforu v Božskej liturgii sv. Bazila Veľkého: *"vôkol Teba stoja šestokrídli serafíni, dvoma krídlami si zahaľujú tvár, dvoma nohy a dvoma sa vznášajú ..."* Pohľad veriaceho, ktorí sa zahľadí na ikonu isto padne na zlatý zdobený kríž, ktorý má vladyka na hrudi. Je to ten zlatý kríž, ktorý dostal bl. Pavel dňa 29.03.1927 (teda 4 dni po jeho biskupskej vysviacke) na audiencii u pápeža Pius XI. Pápež mu daroval zlatý kríž so slovami: „Tento kríž je iba slabým symbolom tých veľkých krížov, ktoré na teba zošle Pán Boh, môj synu, v Tvojej biskupskej službe.“ Na hlave má vladyka Pavel solideo, ináč nazývané aj piuska. Je to mimoliturgická pokrývka hlavy biskupov rímskeho obradu. Keďže však po niekoľko stáročí (vlastne hneď po zjednotení s Rímom v roku 1646) bola gréckokatolícka cirkev tvrdo liturgicky ovplyvňovaná rímskokatolíckym duchovenstvom, tak aj vladyka Pavel bol nositeľom niektorých týchto rímskokatolíckych liturgických prvkov. Aj napriek všetkým tlakom na našu gréckokatolícku cirkev či už zo strany jágerských biskupov v 17.-18. storočí, či už nátlaku zo strany komunizmu, je vladyka Pavel symbolom vernosti pápežovi a rímskemu stolcu. Preto prosme aj my o vytrvalosť a vernosť vo viere práve bl. Pavla Petra Gojdiča modlitbou: *Blažený otec a mučeník Pavol, pros Boha za nás.*

Jhona Bl. Vasil'a Hopka

Poslednou ikonou spomedzi hlavných ikon, ktoré sme si zatiaľ stihli priblížiť je ikona nášho hieromučenika bl. Vasil'a Hopka. Ako vieme tento náš hieromučeník bol vyhlásený za blahoslaveného v Bratislave 14. septembra 2003 na sviatok Povýšenia sv. Kríža vtedajším Sv. Ocom dnes už taktiež blahoslaveným Jánom Pavlom II. Čiže je to posledný Slovák vyhlásený za blahoslaveného.

Čo sa týka ikony, tak najprv sa pozrieme na oblečenie bl. Vasil'a Hopka. Vrchný odev vladyku Vasil'a tzv. *sakkos* je ušitý z látky, ktorá sa volá *polystaurion* (tzn. mnoho krížov; z gréckeho *poly* = mnoho, veľa a *staurus* = kríž). Je to typická látka biskupov. Na tomto sakkose má položený omofór, ktorý je výsostne liturgickým oblečením biskupa. Rozlišujeme veľký a malý omofór. Na ikone má vladyka Vasil' veľký omofór. Je to ten kus bielej látky, na ktorom má vyšité tri čierne kríže.

Pod vrchným odevom je vidieť pri krku kúsok bieleho obdĺžnika, ktorý nie je nič viac ako biely kolárik, ktorý môžeme aj dnes vidieť v košeliach kňazov. Na hlave má otec biskup mitru, na ktorej má vyobrazených apoštolov. Mitra je asi najhodnotnejšia časť biskupského odevu, keďže je

zdobená rôznymi vzácnymi farebnými kamienkami a ornamenty sú vyšívane zlatou nitkou. Na hrudi má blažený Vasil' zlatý kríž. Nosenie kríža u biskupov je zvlášť typické pre rímskokatolíckych biskupov. Zatiaľ čo u gréckokatolíckych biskupov je typické nosenie *panagie* (malá, oválna ikonka Presvätej Bohorodičky, ktorá je vložená do zlatého rámu, visiaca na zlatej retiazke).

Gestá blahoslaveného

Pravou rukou vladyka Hopko žehná. V tom je táto ikona podobne ako ikona sv. Mikuláša inšpirovaná prvou a hlavnou ikonou - ikonou Krista Pantokratora. V ľavej ruke drží vladyka trojramenný (gréckokatolícky) kríž, na ktorom je vyobrazené ukrižovanie nášho Spasiteľa. Nad hlavou Krista sú začiatkové písmená v cirkevno-slovančine z nadpisu, ktorý mal Ježiš pribitý na kríži. Ide o slová: *Isus Christos Cár Jevreskyj - Ježiš Kristus kráľ židovský.*

Blažený Vasil' bol vyzdvihnutý na oltár práve v deň nášho chrámového sviatku (14.9.), preto utiekajme sa k nemu s našimi krížami a prosme ho aby sa prihovárал za nás u nášho Spasiteľa Ježiša Krista.

Ikona

Vyhnanie z raja

Počnúc týmto číslom farského listu začíname sa venovať ikonám spodného radu na našom ikonostase. Tie sú zoradené systematicky zľava doprava podľa historického datovania opísaného v knihách Starého zákona. Ako prvá udalosť vyobrazená na ikone je udalosť vyhnanie z raja. Približuje nám ju kniha Genezis 3, 21-24: *Pán, Boh, urobil Adamovi a jeho žene kožený odev a obliekol ich. Potom im Pán, Boh, povedal: „Hľa, človek sa stal ako jeden*

z nás! Poznal dobro i zlo. Len aby teraz nenačiahol svoju ruku po strome života a nejedol, a nežil naveky!“ Pán, Boh, ho vykázal z raja Edenu, aby obrábal zem, z ktorej bol vzatý. Ba vyhnal človeka a na východ od raja Edenu postavil cherubov a vytasený ohňový meč, aby strážili cestu k stromu života.

Na základe tohto opisu môžeme aj na ikone vidieť v jej ľavej časti bránu do raja, kde je vyobrazený šestorokridli cherubín. Jeden z 9 nebeských mocností, ktoré prebývajú v nebeskom kráľovstve. Smerom na východ od brány je vyobrazený anjel, ktorý vyháňa Adama a Evu do pustej krajiny - doslova do púšte. *A Adamovi povedal: „Preto, že si počúval hlas svojej ženy a jedol si zo stromu, o ktorom som ti prikázal: »Nesmieš z neho jesť!«, nech je prekliata zem pre teba; s námahou sa z nej budeš živiť po všetky dni svojho života. (Gn 3, 17)*

Zaujímavosťou je ešte, že odev ktorý majú naši prarodičia na sebe oblečený je symbolom obety, ktorú Boh musel priniesť už pri prvom hriechu človeka. To znamená, že museli byť zabitú nejaké zvieratá, z ktorých bol zhotovený tento kožený odev. Čiže dovtedy pokojný, rajský život bez hriechu a zabíjanie Božieho stvorenstva sa zmenil, vinou Adama a Evy. Ako je na inom mieste v Biblii napísané: *hriech plodí ďalší hriech.*

Ikona

Kainova bratovražda

Božie slovo vraví, že *hriech plodí ďalší hriech* a práve druhá ikona Starého zákona na našom ikonostase akoby potvrdzovala prvú ikonu a tak aj toto pravidlo. Na prvej ikone sme mali vyobrazenú situáciu po prvom hriechu Adama a Evy - vyhnanie z raja. Týmto prvým hriechom sa akoby začal domino efekt hriechov ľudstva, ktoré mohol zastaviť už iba Boh a to práve cez svojho Syna Ježiša Krista.

Druhá ikona vyobrazuje priamych potomkov Adama a Evy - Kaina a Ábela. Pečať hriechu, ktorá neviditeľne je otláčená do celého pokolenia ľudstva však začína naplno účinkovať už pri Adamových deťoch. Pozrime sa ako danú situáciu opisuje Sväté písmo:

"Ábel bol pastier oviec, Kain roľník. Po nejakom čase Kain priniesol obetu Pánovi z poľných plodín. Aj Ábel obetoval podobne z prvotín svojich oviec, z tých najtučnejších. A Pán zhladal na Ábela a na jeho obetu. Na Kaina však a na jeho obetu nezhladal. Kain sa veľmi rozhneval a zamračila sa mu tvár.

Tu povedal Pán Kainovi: „Prečo sa hneváš a prečo sa ti zamračila tvár? Či nie je to takto: Ak robíš dobre, môžeš sa vystrieť, ale ak dobre nerobíš, číha hriech pri dverách a sleduje ťa jeho žiadostivosť, a predsa ty ju máš ovládať?“ Tu Kain povedal svojmu bratovi Ábelovi: „Vyjdime si von!“ A keď boli na poli, napadol Kain svojho brata Ábela a zabil ho. A Pán povedal Kainovi: „Kde je tvoj brat Ábel?“ On však odvetil: „Neviem. Či som ja strážca svojho brata?“ Pán povedal: „Čo si to urobil?! Hlas krvi tvojho brata hlasno volá zo zeme ku mne. Buď teraz prekliaty zo zeme, ktorá otvorila ústa, aby pila krv tvojho brata z tvojich rúk! Keď budeš obrábať pôdu, neprinesie ti nijakú úrodu. Budeš nestály a tŕlavý na zemi.“ Kain

povedal Pánovi: „Môj zločin je väčší, než aby mi bol odpustený. Hľa, ty ma dnes odháňaš od zeme a budem sa skrývať pred tvou tvárou; nestály a túlavý budem na zemi. A ktokoľvek ma nájde, zabije ma.“ Pán mu však povedal: „Nie tak! Lebo každý, kto zabije Kaina, sedemnásobnú pomstu si odnesie!“ Potom Pán urobil Kainovi znak, aby ho nik, kto ho nájde, nezabil.“

Táto situácia je veľmi jednoducho a výstižne vyobrazená aj na ikone. Čo sa týka jednotlivých prvkov na ikone, tak je dôležité spomenúť mimiku tvári oboch bratov. Zatiaľ čo v tvári Kaina je vidieť, že ako keby ho tento skutok ani netrápil - má pokojnú tvár, je zmierený s týmto skutkom a pripravený na bratovraždu; tvár Ábela je zasa utrápená, nevie pochopiť prečo to robí Kain, či vari on za to môže, že Bohu sa viac páčila jeho obeta? Ale aj napriek tomu koná gesto rukou, ktorú ma zdvihnutú smerom k nebu. To je vyznanie mučeníka, ktorý týmto gestom vraví: "Bože odpusť mu lebo nevie čo robí"

Na ikone je v pozadí vyobrazený strom, ktorý má pomerne malú jednoduchú korunu. Tento strom je jednak predobrazom stromu pokušenia v raji, ktorý vzbudil nutnosť tohto večného úpadku do hriechu; ale na druhej strane je aj symbolom spôsobosného dreva Kríža, ktorým má byť staré previnenie napravené.

Ikona Strannoľúbije Avraáma (Abrahámova láška k cudzincom)

Jedna z najfarebnejších ikon na našom ikonostase vyobrazuje situáciu zo Starého zákona, kedy za praotcom Abrahámom prichádzajú traja muži. Túto situáciu si

priblížime priamo z knihy Genezis: *A znova sa mu zjavil Pán pri terebintoch Mamreho, keď za najväčšej horúčavy dňa sedel pri vchode do stanu. Keď zdvihol oči, videl neďaleko seba stáť troch mužov. Len čo ich zbadal, utekal im od vchodu svojho stanu v ústrety, poklonil sa až k zemi a povedal: „Pane, ak nachádzam milosť v твоjich očiach, neobíd' svojho služobníka; donesie sa trochu vody, umyte si nohy a odpočinite si pod stromom! Prinesiem kúsok chleba a posilnite sa. Potom pôjdete ďalej. Ved' prečože by ste mali prejsť popri svojom služobníkovi?!“ Oni odpovedali: „Urob, ako vravíš!“ Abrahám sa poponáhľal do Sárinho (oddelenia) stanu a povedal: „Zober rýchlo tri miery jemnej múky, zamies a napeč podplamenníkov!“ Potom Abrahám bežal k stádu, vybral pekné mladé teľa, dal ho sluhovi a on sa poponáhľal pripraviť ho. Potom priniesol maslo, sladké mlieko i teľa, ktoré dal pripraviť, a predložil im to. Sám však ostal stáť opodiaľ pod stromom, kým oni jedli. (Gn 18, 1-8)*

Táto návšteva troch mužov u Abraháma podľa teológov je jasným obrazom Najsvätejšej Trojice. Nikde v Starom zákone nenájdeme podobnú situáciu kde by boli všetky tri Božské osoby naraz. Možno len pri stvorení človeka sa píše v množnom čísle („**Urobme** človeka na náš obraz a podľa našej podoby!) čo naznačuje Božskú trojosobnosť.

Vyobrazenie na ikone je plné tajomstva. Všetky farby, gestá, postoje nám ukazujú celú teológiu viery. Prím na tejto ikone hrajú traja muži. Sedia za štvorhranným stolom na ktorom je prestretý biely obrus a poukladané jedlo. Celá ikona má tzv. trojičný charakter, teda viacero prvkov je zobrazených 3x (traja muži, tri chleby, tri kusy zeleniny) Tým chce ikonopisec ešte viac zvýrazniť význam Najsv. Trojice. V prostriedku odedý do červeného rúcha sedí muž predstavujúci Otca. Pravou rukou žehná a v ľavej drží zvitok. Tento zvitok predstavuje Slovo Božie, teda symbolicky sám Boh drží v ruke svoje slovo. Červená farba vyjadruje božskosť a kráľovskú hodnosť. Po pravej strane je vyobrazený muž oblečený v modrom rúchu. Ten predstavuje druhú božskú osobu - Syna, teda Krista. Modrá farba symbolizuje človečenstvo, pozemskosť. Aj keď sa táto situácia (návšteva u Abraháma) odohrala mnoho stáročí pred samotným narodením Krista, ikona nám tým naznačuje, že Boh už vtedy vedel, že jeho Syn sa zrodí na zemi ako človek keď príde plnosť času. Jeho pohľad smeruje na Sáru, teda znova symbol toho, že Syn Boží je určený na spásu nás ľudí - zaujíma sa o človeka, nie je mu ľahostajná námaha a práca človeka. Na ľavej strane je vyobrazený muž zaodiaty do rúcha tmavozelenej, až hnedej farby. Ten predstavuje tretiu božskú osobu - Sv. Ducha. Zeleno-hnedá farba vyjadruje na jednej strane život a na druhej strane zem. Teda vďaka Božiemu Duchu môžeme viesť ten správny život a hnedá farba nás uisťuje o jeho neustálej prítomnosti medzi nami. Aj on jednou rukou žehná a v druhej má zvitok, symbol Božieho Slova.

Postavy Abraháma a jeho manželky Sáry sú vyobrazené ako v pokore so sklonenými hlavami pristupujú k Trojici a v rukách, ktoré majú zahalené do šiat, prinášajú ďalšie jedlo na stôl. To je symbol toho, že sú nehodní a hriešny a nechcú

svojim dotykom poškvŕniť to, čo ponúkajú Trojici. Tak Abrahám ako aj Sára sú oblečení do rúcha modrej, či modro-hnedej farby čo je symbolom ľudskosti.

Strom s bohatou korunou je spomínaný terebint - teda druh stromu (*Pistacia terebinthus*) - čo je strom príbuzný pistáciovníku. Pri narezaní jeho kôry vyteká z vnútra terpentín, ktorý sa v minulosti používal ako liečivo, dnes slúži ako prísada do farieb.

Veľká, bohatá koruna je symbolom veľkej návštevy, ktorá prišla k Abrahámovi v osobách Najsvätejšej Trojice.

Ikona Žertva Avraamľa - Abraháмова obeta

Táto ikona nám predstavuje jednu z najdôležitejších nocí v dejinách spásy. Ide o noc, keď sa na zemi zjavila VIERA.

Boh videl pokušenie, ktoré prichádzalo na Abraháma, keď po 25 rokoch kráčania ku viere, keď s ním Boh urobil „paschu“, čiže prechod od modlárskeho spôsobu života ku klaňaniu sa jedinému Bohu, Abrahám mal znovu sklon vrátiť sa

tam, kde bol na začiatku, teda hľadať šťastie mimo Boha - vo svojom synovi. Preto Boh z lásky k Abrahámovi prichádza s týmto slovom: „*Vezmi svojho syna, svojho jediného syna Izáka, ktorého miluješ, a choď do krajiny Morja! Tam ho obetuj ako zápalnú obeť na jednom z vrchov, ktorý ti ukážem!*“ (Gn 22, 2)

Za Abrahámovým chrbtom sa vypína vrch v krajine Morja. („Morja“ - znamená zjavenie sa Pána). Toto miesto sa považuje za totožné s tým, kde Šalamún vystavil Pánovi chrám, ktorý je predobrazom Cirkvi.

Postava Abraháma na ikone je v postoji bežca, ktorý práve vyštartoval z blokov. Je to znak dynamiky Boha, ktorý chce urobiť nový „krok vpred“ vo viere Abraháma. Viera nie je iniciatívou človeka, ale Boha. Viera je milosť. Kresťan len prepožičiava svoje telo Bohu, aby Boh mohol kráčať po zemi. „*Budem v nich prebývať a medzi nimi chodiť, budem ich Bohom a oni budú mojim ľudom.*“ (2 Kor 6, 16) Abrahámov plášť sa vznáša vo vetre, lebo Abrahám je „uchvátený“ Bohom. Život kresťana sa podobá vetru. „*Vietor veje, kam chce; počuješ jeho šum, ale nevieš, odkiaľ prichádza a kam ide. Tak je to s každým, kto sa narodil z Ducha.*“ (Jn 3, 8)

Pohľad Abraháma upretý na anjela je vizualizácia hlasu, ktorý prichádza z neba. Abrahámov sluch je nasmerovaný na hlas Boha, aby si každý krok nechal nadiktovať od Boha. Nestavia sa do pozície „Ja viem, čo mám robiť“ ale do pozície „povedz mi, čo mám ďalej urobiť.“ Tento postoj je znázornený držaním noža. Je odhodlaný urobiť všetko, čo mu povie Boh. Nie je to muž hlúpy, ktorý počúva slová, ale ich neuskutočňuje.

Pohľad Izáka je nasmerovaný na človeka, ktorý hľadá na ikonu, čím chce ikonopisec naznačiť paralelu medzi Izákom a Kristom, ktorý sa tiež obetoval ako Boží Syn za každého jedného z nás. Čiže tým Izák svojim pohľadom vyjadruje to, že to robí za teba. Baránok, ktorý je v úzadí je takisto predobrazom Ježiša Krista. Prorok Izaiáš opisuje vo svojom proroctve spôsob, ako bude trpieť Služobník Jahveho. „*Ako baránka viedli ho na zabitie a ako ovcu, čo onemie pred svojím strihačom.*“ (Iz 53, 7)

V tomto príbehu vidíme ešte lepšiu paralelu o predobrazu Ježiša Krista v postave Izáka. „*Potom vzal Abrahám drevo na obeť a naložil ho na svojho syna Izáka.*“ (Gn 22, 6) A v evanjeliu čítame: „*Sám si niesol kríž a vyšiel na miesto, ktoré sa volá Golgota.*“ (Jn 19, 17)

Izákov postoj s rukami zviazanými za chrbtom je znakom pokory, poslušnosti a odovzdanosti do otcovej vôle. V hebrejčine slovo „Akedá“ znamená zviazanie obete. V židovskej midraší sa hovorí, že Izák mal na perách toto slovo, akoby on prosil otca: „Zviaz ma, aby som sa nevzpieral, aby bola prijatá moja obeť“ Aj Ježiš Kristus sa nechal na kríži priviazať o Otcovu vôľu.

Na kopci nad obetným stolom sa nachádza baránok. Za miestom smrti - obetným stolom - sa nachádza život. V tomto mieste počuť jasne Abrahámovu odpoveď: „Boh si už zaobstará baránka na obeť, syn môj.“ (Gn 22, 8) Áno, Boh už predvídal baránka na každú udalosť smrti v našom živote. Táto ikona pozýva človeka tomuto uveriť. Preto by sme túto ikonu mohli nazvať aj: „Vrchol lásky Boha.“ Ježiš Kristus išiel dobrovoľne na smrť a na tretí deň dostal život. K stretnutiu sa s baránkom je nutné vstúpiť do smrti, teda prijať tú situáciu, ktorá nás ubíja a nezapochybovať o Božej láske. Aby sme objavili pravý Život je potrebné vziať na seba kríž.

Pre baránka sa smrť stala skutočnosťou. „Abrahám podišiel, barana vzal a obetoval ho namiesto svojho syna.“ (Gn 22, 13) Baránok na ikone sa díva smrti so očí. Čo to znamená?

Že hľadá každého, kto sa dostal do jej područia, aby ho vyslobodil.

Krík, v ktorom je zachytený baránok, je predchodcom toho kriku, z ktorého sa Boh predstavil Mojžišovi menom: „Ja som, ktorý som!“ (Ex 3, 14) Ježiš sa tiež predstavil takto: „Prv ako bol Abrahám, Ja Som!“ (Jn 8,58) Teda v tomto kriku sám Boh čakal na Abraháma.

Podľa zásady „Božie slovo skutočnosť vytvára a nie popisuje“ úlohou tejto katechézy nie je opis obrázku, ale naučiť nás „počúvať“ hlas ikony, aby toto napísané Božie Slovo dalo vždy nový impulz pre naše obrátenie. Aj ty môžeš dostať takú vieru, akú mal Abrahám, že v tej situácii, v ktorej sa nachádzaš, môžeš milovať Boha viac, ako vlastný život - a to je tá nová skutočnosť, ktorú vytvára v tebe Boh.

Ikona Listvica vid'inija Jakobom (Rebrík viđení vo sne Jakubom)

V knihe Genezis sa píše: Keď došiel (Jakub) na isté miesto, zostal tam na noc, lebo slnko už zapadlo. Zobral jeden z kameňov toho miesta, položil si ho pod hlavu a spal na tom mieste. I snívalo sa mu, že vidí rebrík opretý o zem a jeho vrchný koniec siahal až do neba a Boží anjeli vystupovali a zostupovali po ňom. A hľa, nad ním stál Pán a hovoril: „Ja som Pán, Boh tvojho otca Abraháma a Izáka. Zem, na ktorej odpočívaš, dám tebe a tvojmu potomstvu. A potomstva tvojho bude ako prachu zeme a ty sa rozšíriš na západ i na východ, na sever i na juh; v tebe a v tvojich potomkoch budú požehnané všetky pokolenia zeme. Hľa, ja som s tebou a budem ťa strážiť všade, kde pôjdeš, a privediem ťa späť do tejto krajiny, lebo ja ťa neopustím, kým nesplním, čo som ti prisľúbil.“ Vtedy sa Jakub prebudil zo spánku a povedal: „Ozaj, Pán je na tomto mieste a ja som o tom nevedel!“ I nadišiel ho strach a povedal: „Aké hrozné je toto miesto! Tu je naozaj dom Boží a tu je brána do neba!“ Keď Jakub ráno vstal, kameň, ktorý mal položený pod hlavou, postavil za pomník a jeho vrch polial olejom. A nazval toto miesto menom Betel.

Ikona je odrazom tejto udalosti, opísanej v knihe Genezis. Hlavnou postavou na ikone je samotný Jakub, Izákov syn a Abrahámov vnuk. Aby sme lepšie pochopili danú ikonu a dejové línie, ktoré opisuje je potrebné si túto ikonu vertikálne (od vrchu k spodku) rozdeliť. Na ľavej strane ikony je vyobrazená prvá časť príbehu z knihy Genezis. Jakub zaodiaty v modrom rúchu spí na kameni, pričom vo sne vidí rebrík opretý o zem a siahajúci až do neba, po ktorom vystupujú a zostupujú dvaja anjeli.

V druhej časti ikony, napravo, je vidieť už Jakuba ako stavia oltár Bohu-Jahvemu, ktorý pomazáva olejom. Tento akt pomazania olejom sa až do dnešných čias zachováva v našom obrade, keď biskup posviaca nový prestol (oltár).

Tento obraz Jakubovho sna s rebríkom sa stal námetom pre mnohých cirkevných otcov, ktorý v ňom videli putovanie človeka - ľudskej duše do nebeského kráľovstva. Sv. Irenej opisuje kresťanskú cirkev ako po rebríku vzostupuje k Bohu. V 3. storočí Origenes hovorí o 2 druhoch rebríka. Prvý, je asketický rebrík - duša človeka, ktorá po ňom stúpa počas života na zemi tak nadobúda stále lepšie a lepšie čnosti. Druhý rebrík je posmrtná cesta duše na ceste do neba za jasom svetla Božieho. V 4. storočí Gregor Naziánsky hovorí o postupných krokoch človeka smerujúcich k jeho osobnému zdokonaľovaniu. Každý stupienok smerom hore robí človeka dokonalejším a pokornejším.

Tento obraz rebríka nech je možno aj pre nás podnetom na zamyslenie sa. Kde sa ja nachádzam na danom rebríku? Je to niekde dole? Alebo s Božou pomocou sa snažím stúpať smerom hore v konaní dobra a získavaní čností?

Ischod iz Jehypta (Východ z Egypta)

A Pán povedal Mojžišovi: „Čo voláš ku mne? Rozkáž Izraelitom, aby sa pohli! Zdvihni svoju palicu a vystri ruku nad more a rozdeľ ho, aby Izraeliti mohli prejsť stredom mora po suchu! Ja však zatvrdím srdce Egyptanov, aby sa hnali za vami. A tak ukážem svoju moc na faraónovi a na celom jeho vojsku, na jeho vozoch a na jeho záprahoch, aby Egyptania poznali, že ja som Pán, keď ukážem na faraónovi, na jeho vozoch a na jeho záprahoch svoju moc.“

Nato Boží anjel zmenil svoje miesto. Predtým šiel pred izraelskými vojnami a teraz sa odobral za ne. Aj oblačný stĺp zmenil svoje miesto spopred nich a postavil sa za nich. Takto sa dostal medzi egyptské vojsko a medzi izraelské vojsko. A oblak bol na jednej strane temný, na druhej osvetľoval noc, a tak sa celú noc nedalo k tamtým priblížiť.

Mojžiš však vystrel ruku nad more a Pán ho celú noc prudkým východným vetrom rozháňal a more vysušil. Takto sa voda rozdelila a Izraeliti prešli stredom mora po suchu, kým vody boli pre nich ako múr na ich pravici a ľavici.

Egyptania ich však prenasledovali a všetky faraónove kone, vozy a záprahy pustili sa za nimi doprostred mora. V čase rannej stráže Pán hľadel v ohňovom a oblačnom stĺpe na Egyptanov a egyptské vojsko uviedol do zmätku. Spôsobil tiež, že im kolesá z vozov odpadávali a že len s ťažkosťou mohli napredovať. Tu Egyptania vraveli: „Utekajme pred Izraelitmi! Veď Pán bojuje za nich proti Egyptanom!“ A Pán povedal Mojžišovi: „Vystri ruku nad more, aby sa vody zliali na Egyptanov, na ich vozy a na ich záprahy!“ I vystrel Mojžiš ruku nad more a more sa za rána vrátilo na svoje pôvodné miesto, a pretože Egyptania utekali práve proti nemu, Pán tak zahnal Egyptanov doprostred mora. Vody sa vrátili späť a zavalili vozy, záprahy a všetky faraónove vojská, ktoré sa za nimi pustili do mora. Nezostal z nich ani len jeden. Izraeliti však po suchu prešli stredom mora, kým vody po ich pravici a ľavici stáli ako múr. (knih Exodus 14, 15-28)

Toľko o danej udalosti sa dozvedáme z Biblie z knihy Exodus. Táto ikona má v cirkevno-slovančine názov Ischod iz Jehypta a práve rovnako sa povie aj názov Exodus - Ischod, čiže východ(odchod). Dá sa povedať, že toto je jeden z najmocnejších zázrakov, o ktorých počujeme v Biblii. Rozdeliť more na dve časti tak, že vody stáli po pravici a ľavici ako múr, to dokáže len samotný Boh.

Ikona celkom dramaticky vyobrazuje danú situáciu a stačí sa len na ňu pozerieť a človek sa môže priamo ocitnúť tam, ako svedok mocného zásahu Božieho. Na ikone je vyobrazený záver tohto zázraku, kedy Izraeliti už vychádzajú skoro na druhý breh Červeného mora a vody sa zlievajú naspäť, kde zomierajú všetci Egyptania aj s koňmi, vozi a všetkými zbraňami. Mojžiš je v tom zástupe Izraelitov zobrazený ako posledný. Rozlíšime ho podľa žltého pásu, ktorý má prevesený cez pravé plece, čo je symbol Božieho svedka - proroka. Podobne sú zobrazení na iných ikonách aj apoštoli, ale hlavným príkladom je Ježiš Kristus, ktorý ako prvý Veľkňaz sa takisto zobrazuje s týmto zlatým pásom na pravom pleci.

Mojžiš sa obzerá dozadu na skazu Egyptanov nie preto aby zisťoval či ich ešte nedostihnú, ale je užasnutý a pokorený pred zázrakom, ktorý urobil s nimi Pán. V čele zástupu je vidieť muža, ktorý zdvíha ruky k Bohu, čo je symbol vďakovzdávania za tento úžasný čin.

Tento zázrak je pravidelne čítaný aj vo veľkú sobotu na večierni s liturgiou sv. Bazila Veľkého, kedy nám už aj tieto texty naznačujú jeden úžasný prechod z otroctva do života. Urobme aj my vo svojom živote takýto prechod z hriechu do slobody, ktorú nám môže dať jedine Boh.

Ikona Blahoviščenije Presvjatija Bohorodicy (Zvestovanie Presvätej Bohorodičke)

Sviatok Zvestovania Presvätej Bohorodičke v osobe Presvätej Bohorodičky poukazuje na výšku ľudskej hodnoty, plnosť pokory a neochvejnú vieru, teda všetko to, čo bolo predpokladom pre zjednotenie Boha a človeka. Opísanie Zjavenia sa Božieho archanjela Gabriela Bohorodičke sa nachádza iba v jednom Evanjeliu – podľa Lukáša.

Čo sa týka ikony tohto sviatku, tak patrí jej neprehliadnuteľné miesto - uprostred Cárskych (Kráľovských) dverí. Ikonografia Zvestovania je veľmi rôznorodá. Má mnoho detailov a ikony sa od seba môžu výrazne líšiť.

Na jedných ikonách sa Presvätá Bohorodička zobrazuje sediaca ako pradie v dome Jozefa, na iných jej archanjel zvestuje počatie Božieho Syna pri studni, na ďalších ikonách sa nachádza len archanjel a Bohorodička bez ostatných detailov. Odkiaľ sa vzali také detaily ako napríklad priadza či studňa, keď sa o nich v Evanjeliu podľa Lukáša vôbec nehovorí? Je to preto, lebo ikonografia sviatku vychádzala aj z apokryfného evanjelia Jakuba (evanjelium, ktoré nie je schválené k pravidelným čítaniam, čo však neznamená, že nemože obsahovať pravdivé informácie). V ňom sa v desiatej kapitole hovorí, že Presvätá Bohorodička dostala za úlohu priať záves z purpuru do Jeruzalemského chrámu.

A potom nasleduje popis samotného zvestovania: „... vzala krčah a išla po vodu. Tu započula hlas, ktorý oznamoval: *Raduj sa milostiplná! Pán je s tebou; požehnaná si medzi ženami. Začala sa obzerať, odkiaľ sa ozýva hlas. Vyľakaná sa vrátila domov, odložila krčah a znovu začala priať. Vtedy sa pred ňou zjavil Boží anjel a povedal jej: Neboj sa, Mária, získala si milosť od Boha a počneš na Jeho slávu. Keď to počula, premýšľala hovoriac sama sebe – či ja počnem od Boha živého a porodím tak, ako rodí každá žena? A anjel jej povedal: Nie tak, sila Najvyššieho ťa zatôni, pretože to Sväté, čo porodíš, bude sa nazývať Synom Najvyššieho. A dáš mu meno Ježiš, pretože On zachráni svoj národ. A Mária povedala: Som Pánova služobníčka, nech sa mi stane podľa tvojho slova. Vtedy ukončila pradenie a záves odniesla veľkňazovi. Veľkňaz ju požehnal a povedal: Boh pozdvihol tvoje meno, oslavovať ťa budú všetky národy zeme.“ Tolko spomína o danej udalosti evanjelium podľa Jakuba.*

Základné črty ikony Zvestovania pochádzajú už z piateho storočia. Je to kompozícia dvoch osôb, ktoré predstavujú anjela a Bohorodičku. No treba poznamenať, že už v rímskych katakombách (3. storočie) nachádzame podobnú kompozíciu, na ktorej mladá žena v tunike sedí na stolci a pred ňou stojí mládenec, ktorého pravá ruka smeruje k žene. Na sarkofágoch neskoršieho obdobia nachádzame ešte viac detailov – Bohorodička má v rukách priadzu, anjel v ruke drží posoh (žezlo) a zobrazený je už s krídlami. Anjel pravou rukou žehná Bohorodičku, čo je symbol Božieho požehnania. Samotný proces pradenia závesu pre chrám symbolizuje „tkanie“ tela Bohočloveka v útrobe Božej Matky. Červená farba nite je symbolom dôstojnosti rodiaceho sa Bohomládenca ako kráľa nad všetkými kráľmi. Červená farba obuvi Bohorodičky taktiež podčiarkuje jej kráľovský pôvod z rodu Dávidovho. Táto kompozícia – sediacej alebo stojacej a pradúcej Bohorodičky napravo a zvestujúceho a žehnajúceho anjela naľavo – je najviac rozšírená. Na ikone Zvestovania vidíme aj symbolické zobrazenie Svätého Ducha v podobe holuba a lúčov, ktoré vychádzajú z polkruhu symbolizujúceho nebo. Červeným plátnom - závesom za Bohorodičkou je naznačené, že udalosť sa odohrala v interiéri – v dome Jozefa.